

Doktorandombudets rapport – verksamhetsåret 2019

Åsa Samuelsson Ökmengil

Medicinska Föreningen i Stockholm
Box 250, 171 77 Stockholm
Nobels väg 10, KI Campus Solna
Alfred Nobels Allé 8, KI Campus Flemingsberg
Tel: 08 – 524 830 79
www.medicinskaforeningen.se

Bakgrund – roll och arbetssätt

Medicinska Föreningen (MF) har ett anställt doktorandombud (DO) till vem alla som är antagna¹ till utbildning på forskarnivå vid Karolinska Institutet (KI) kan vända sig med diverse problem/allmänna frågor, ej avhängt medlemskap i MF. DO har tystnadsplikt och lyder under sekretess. DO:s huvudsakliga arbetsuppgifter är följande, omnämnda i prioriteringsordning;

1. Ombud i enskilda doktorandärenden
2. Information till doktorander
3. Strategiskt arbete och återkoppling till MF och KI
4. Omvärldsbevakning

DO:s främsta arbetsuppgift är enskilda möten/kontakter med doktorander och deras berörda institutioner. DO informerar även löpande om sin roll och funktion på den obligatoriska introduktionen för alla nyantagna doktorander (4 gånger per termin) och i samband med handledarutbildningen (2 gånger per termin). Ett fokusområde för handledarutbildningen är att informera om de problem som DO har erfarenhet av och hur dessa kan förebyggas/lösas. Dessutom hålls en gruppdiskussion kring tidigare DO-fall.

Vidare har DO en stående inbjudan till möten med Arbetsmiljönämnden, Studenthälsan, Doktorandsektionen och i interna möten på MF. Utöver nämnda möten har DO regelbunden kontakt med anställda på KI. Framförallt rör det sig om kontakter med studierektorer, prefekter och administratörer på respektive institution, men även kontakter med den centrala förvaltningen. Det sistnämnda rör särskilt samarbete med den centrala studierektorn för forskarutbildning, Ingeborg Van Der Ploeg, och vicerektor för forskarutbildning, Robert Harris.

Slutligen ska DO, i mån av tid, ägna sig åt omvärldsbevakning på området. T.ex. genom att hålla sig à jour med nya nationella regler/riktlinjer, rapporter mm. men även hålla kontakt med andra student- och doktorandombud i Sverige. Det sistnämnda innefattar bl.a. deltagande i nationella och internationella konferenser² för studentombud.

Rapportering till Kommittén för utbildning på forskarnivå

DO inkommer årligen med en rapport över sin aktivitet till Kommittén för utbildning på forskarnivå (KFU). Rapporten summerar det gångna årets ärenden i antal uppdelat på institution, kön och härkomst. De senare är nytt sedan föregående års rapport. Vidare redovisas de vanligaste förekommande teman av problem som doktorander vänder sig om till DO. Övriga iakttagelser och rekommendationer angående doktoranders situation på KI sammanfattas också.

¹ Eller de som vill bli doktorander.

² Under 2019 deltog DO i den nationella konferensen för studentombud i Karlstad den 3 - 4 april, inkl. förkonferens för doktorandombud den 2 april, och i den skandinaviska konferensen för studentombud i Kristiansand den 18 - 19 oktober.

Ärendehantering

Ärenden som inkommer till DO är av olika karaktär, även om vissa teman återkommer. De kan tidsmässigt variera från några veckor till hela år och varierar i arbetsbelastning beroende på att kontakten kan vara intensivare i vissa skeenden. Det är också beroende på vilket stöd doktoranden vill ha av DO, bli lyssnad på och/eller stöd med att aktivt driva frågan.

Definitionen av ett ärende är: *"kontakter med DO initierade av en doktorand som inte varit begränsade till enklare svar på frågor, hänvisning till annan befattningshavare/funktion inom KI eller hjälp vid problem som inte kunnat lösas med rådgivning i mindre omfattning"*. Denna definition medger dock inte en tydlig distinktion mellan ett enklare ärende som kan lösas med en smärre informationsinsats jämfört ett längre och mer resurskrävande ärende.

Sammanställning av DO:s ärenden 2019

Årets rapport är en sammanställning av de ärenden som DO har arbetat med under verksamhetsåret 2019. För 2019 års del rör det sig om totalt 42³⁴ ärenden, varav 34 var nya ärenden och 8 ärenden var kvar sedan 2018. Majoriteten av doktoranderna som kontaktade DO var kvinnor (71%) (se Tabell 1), respektive hade utländsk bakgrund⁵ (71%) (Se appendix)⁶. Den genomsnittliga handläggningstiden för de ärenden som avslutades 2019 var 73 dagar (minimum 1 dag, median 50 dagar, maximum 378 dagar).

Utöver de som definieras som ett ärende har det via E-post/telefonsamtal registrerats 32 frågor från doktorander eller andra som har någon koppling till forskarutbildningen. De händer även att doktorander, i samband med utbildningar/föreläsningar och liknande, tar personlig kontakt. DO har dock valt att inte föra diarie för dessa frågor. Frågorna kan t.ex. beröra de lokala reglerna för forskarutbildning, anställningsavtal, stipendier, semester och villkoren för kliniskt aktiva doktorander med mera.

³ Av dessa ärenden avslutades totalt 28 (66%) under 2019.

⁴ I samband med författandet av denna rapport framkommer det att 10 har disputerat.

⁵ Definition på utländsk bakgrund är "kommunicerar på engelska".

⁶ Motsvarande statistik bland alla aktiva doktorander HT19 är 60% kvinnor och 33% utländska doktorander.

Tabell 1 – Antal ärenden, respektive andel kvinnor och män, 2015 - 2019

År	2015	2016 ⁷	2017	2018	2019
Antal ärenden (n)	64	28	27	44	42
Andel Kvinnor (%)	64	82	63	75	71
Andel Män (%)	36	18	37	25	29

Om man ska se till hur ärendena fördelades per institution så är det i årets rapport 15 av 22 institutioner som har haft ärenden. Som framgår av Diagram 1 är det framförallt de större institutionerna, som MedS och NVS, som sticker ut i statistiken. Väljer man dock att presentera antal ärenden i förhållande till hur många aktiva doktorander en institution har så ser mönstret lite annorlunda ut (se Tabell 2). LabMed är den institution med procentuellt flest ärenden av antal aktiva doktorander (7,8%), därefter kommer GPH (5,3%), följt av MEB (4,0%) och MedH (3,9%).

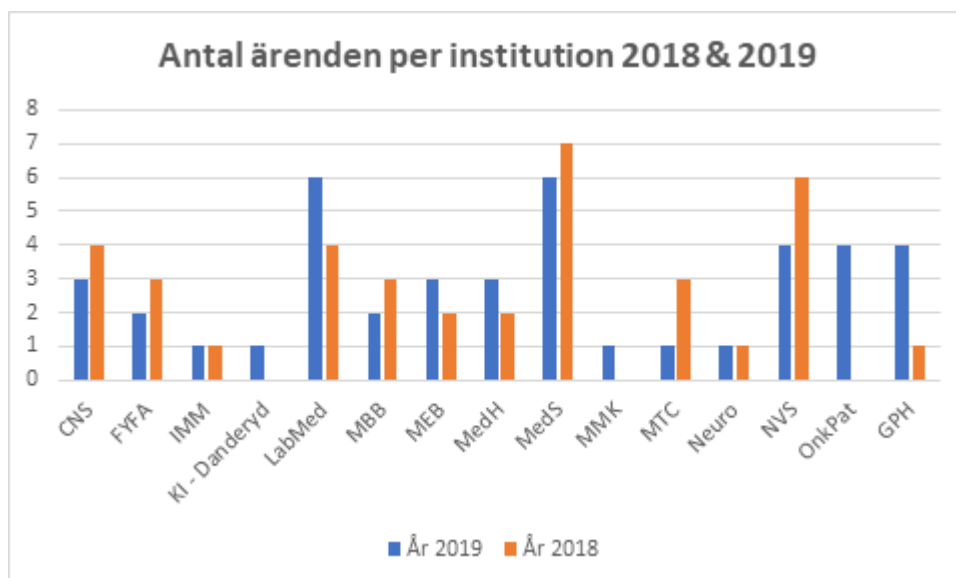
Jämfört med föregående år har vissa institutioner haft fler (t.ex. LabMed och GPH⁸), medan andra har haft färre (t.ex. MTC och CNS) ärenden. Fortfarande är det vissa institutioner som inte har haft några ärenden alls sedan 2018, då nuvarande DO började sin anställning, t.ex. LIME, KI SÖS och CLINTEC (Diagram 1). Är man intresserad finns även denna statistik uppdelad på kön och härkomst i appendixet till denna rapport.

DO kan inte avgöra huruvida antalet inkomna ärenden från respektive institution speglar övergripande problem. t DO dock kan konstatera är att då en doktorand från en grupp väljer att försöka lösa sin situation så är de ofta inte ensamma i forskargruppen om att uppleva svårigheter. Vidare upplever DO att återkommande kontakt med en och samma institution gör att DO:s roll och funktion blir mer synlig och att doktorander/administrationen därmed blir mer benägna att kontakta/ta hjälp av DO.

⁷Enligt MF har det vid nyanställning av DO 2016 förekommit en svacka i antal ärenden. Det kan bero på att tidigare DO (2012 - mitten av 2016) definierade ett ärende på annat sätt. Det bör också tilläggas att stipendiefinansierade postdocs inte representeras i statistiken efter mitten av 2016.

⁸ Institutionen för global folkhälsa, tidigare Institutionen för folkhälsovetenskap (PHS).

Diagram 1 - Antal ärenden per institution 2018⁹ och 2019

Tabell 2 - Antal ärenden procentuellt till antal forskarstuderande per institution 2019

Institution	Antal ärenden	Antal aktiva doktorander ¹⁰	Procent
CNS	3	234	1,3
FYFA	2	89	2,2
IMM	1	50	2,0
KI - Danderyd	1	79	1,3
LabMed	6	78	7,8
MBB	2	79	2,5
MEB	3	76	4,0
MedH	3	77	3,9
MedS	6	189	3,2
MMK	1	119	0,8
MTC	1	70	1,4
Neuro	1	48	2,1
NVS	4	138	2,9
OnkPat	4	104	3,8
GPH	4	75	5,3
Totalt	42	1505	2,8

⁹ 2018 hade även BioNut 2 ärenden, CMB 1 ärende och KBH 4 ärenden.

¹⁰ Källa: Data från Ladok, HT19. Med aktivitet menast minst 1%.

Typ av ärenden

Under denna rubrik redovisas de vanligaste typen av problem. I årets rapport har ett försök till mer ingående kategorisering av ärenden gjorts (se Tabell 3). T.ex. har kategorin "administration" tillkommit. Trots detta är det fortfarande handledning som står för den vanligaste problematiken för doktoranderna (22 av 42 ärenden¹¹). Även finansiering, arbetsmiljö (benämnt "organisatoriska problem" i föregående års rapport) och medförfattarskap/oredlighet i forskning är fortsatt vanliga typer av ärenden. Viktigt att komma ihåg i sammanhanget är att de flesta ärenden har inslag av flera av dessa typer, och underkategorier.

Tabell 3 – Typ av ärenden 2019

Typ av ärende	Antal	Exempel
Handledning	22	Bristande handledning, doktorand vill byta grupp/projekt, dålig kommunikation med handledaren
Administration	12	Bristande uppföljning (t.ex. försenad halvtid), oklar arbetsplats och/eller anknytning, handledare slutar kan ej disputera
Finansiering	10	Oklar finansiell situation i slutet av forskarutbildningen
Arbetsmiljö	9	Olämplig handledare/grupp/ledning, inslag av härskartekniker/mobbning
Psykisk ohälsa/ Sjukskrivning	9	Psykisk ohälsa antingen kopplad till arbetsmiljö/privatlivet eller både och som i vissa fall leder till sjukskrivning
Medförfattarskap/ oredlighet i forskning	5	Doktorand får inte stå som medförfattare på ett manuskript. Handledare/annan forskande personal stjälar forskningsidé/data
Migrationsärende	4	Problem avseende förlängning av tillfälligt uppehållstillstånd/beviljande av permanent uppehållstillstånd
Institutionstjänstgöring	2	Doktorand hjälper till med forskningsansökningar, deltar i andra forskningsprojekt vid sidan av det egna doktorandprojektet
Disciplinärende	2	Doktorand hjälper en annan doktorand med svar på en hemtentamen
Föräldraledighet	2	Doktorand tvingas jobba under föräldraledighet
Skuggdoktorand	2	Doktorand blir muntligen lovad en doktorandplats som sedan ges till en annan sökande

¹¹ Motsvarande siffra för 2018 års rapport är 20 av 44 ärenden.

Generella iakttagelser och rekommendationer

De rekommendationer som DO gav KI i föregående års rapport står fortfarande kvar på listan över önskade förbättringar, nämligen:

1. Införande av centrala rutiner för handledarbyte
2. Förtydligande om KI:s policy gällande finansiering efter fyra års heltidsstudier
3. Förtydligande om arbetsgivaransvaret för doktoranden¹²

Eftersom bakgrunden av dem redan har belysts ingående i 2018-års rapport vill DO istället fokusera på andra områden i årets rapport där DO ser behov av förbättringar/förtydliganden. Dessa är, utan inbördes ordning, kliniskt aktiva doktorander, studieuppehåll/studieavbrott av forskarstudier och extra-currikulära aktiviteter för doktorander.

Kliniskt aktiva doktorander

Givet KI:s medicinska profil är de många av att ha doktorander och forskare med en klinisk bakgrund¹³. Ett tydligt exempel på detta är den differentierade lönesättningen för doktorander med eller utan klinisk examen/erfarenhet¹⁴. Förutsättningarna att kombinera klinisk tjänstgöring med forskarstudier kan dock, i vissa fall, avsevärt skilja sig åt jämfört med dem som gör sin forskarutbildning på heltid. Pga. inblandningen av en ytterligare huvudman (Region Stockholm eller motsvarande), är det dels otydligt hur upplägg och finansiering ska planeras, dels vanskligt att avgöra vem som har sista ordet för doktorandens möjligheter att bedriva forskarutbildning. DO känner t.ex. till doktorandfall där vederbörande jobbar 150% (100% klinik, 50% forskarutbildning). Det säger sig själv att detta inte är hållbart i längden, varken för individen eller för kvaliteten i forskarutbildningen. DO skulle därför önska att KI, tillsammans med Region Stockholm, kommer överens om en strategi för hur man på bästa sätt kan underlätta forskarstudier för kliniskt aktiva. Vidare skulle KI tjäna på att samla all information om vad som gäller för denna grupp på hemsidan/i ett dokument. En konkret fråga som har återkommit på DO:s bord de senaste två åren är hur man praktisk går tillväga om man vill göra sin allmäntjänstgöring/specialisttjänstgöring samtidigt som man är anställd som doktorand på KI.

Uppehåll/avbrott av forskarstudier

DO får en hel del frågor från doktorander som av olika anledningar vill ta ett uppehåll från, eller permanent avsluta sina forskarstudier. För studier på grund- och avancerad nivå är detta förfarande relativt okomplicerat, men för forskarstudier verkar det än så länge som om det inte finns några tydliga rutiner att följa. När DO t.ex. har efterfrågat formulär för att ansöka om

¹² Kontakt med Previa bör lyftas i sammanhanget. Vem ska kontaktas och vem finansierar besök 3 och framåt?

¹³ Läkare eller annan sjukvårdspersonal. Enligt Ladok HT19 angav 27% av de aktiva doktoranderna att de hade denna bakgrund baserat på typ av försörjning.

¹⁴ Snabb-guide doktorander vers. 19-10-30

studieuppehåll/studieavbrott är svaret från KI att de inte finns. De flesta doktorander är numera också anställda, så parallellt med en ansökan om uppehåll från forskarstudier måste en ansökan om tjänstledighet fyllas i. Men för att bli beviljad en tjänstledighet bör enligt arbetsrättsliga lagar en valid orsak anges, t.ex. andra studier, prova på annat statligt arbete, föräldraledighet etc. I de fall en person vill permanent avsluta sina forskarstudier ska doktorander med doktorandanställning även säga upp sig anställning. Här finns det oklarheter kring hur lång uppsägningstiden blir för doktoranden. För att sammanfatta, det finns en hel del tveksamheter kring hur detta administreras.

Extra-currikulära aktiviteter

Under denna sista punkt tänker DO lyfta upp vikten av extra-currikulära aktiviteter för doktorandgruppen. DO har märkt tendenser till att vissa handledare/forskargrupper är negativa till att deras doktorander, exempelvis, vill vara studeranderepresentanter i olika centrala/lokala råd, organ på KI; gå kurser i karriärservice regi och/eller undervisa. Alla dessa aktiviteter är något som, om tydlig motivering ges, gynnar den enskilda doktorandens framtida karriär. Studeranderepresentationen per se stärker även doktorandgruppens möjligheter att förbättra den egna och andra doktoranders utbildningskvalitet. Därför bör KI tydligare marknadsföra fördelarna med dessa aktiviteter ute i forskargrupperna. KI bör även säkerställa att de doktorander som vill vara aktiva som studeranderepresentanter på olika nivåer blir kompenserade för deras engagemang.

Appendix

Diagram 1a - Antal ärenden per institution uppdelat på kön 2019

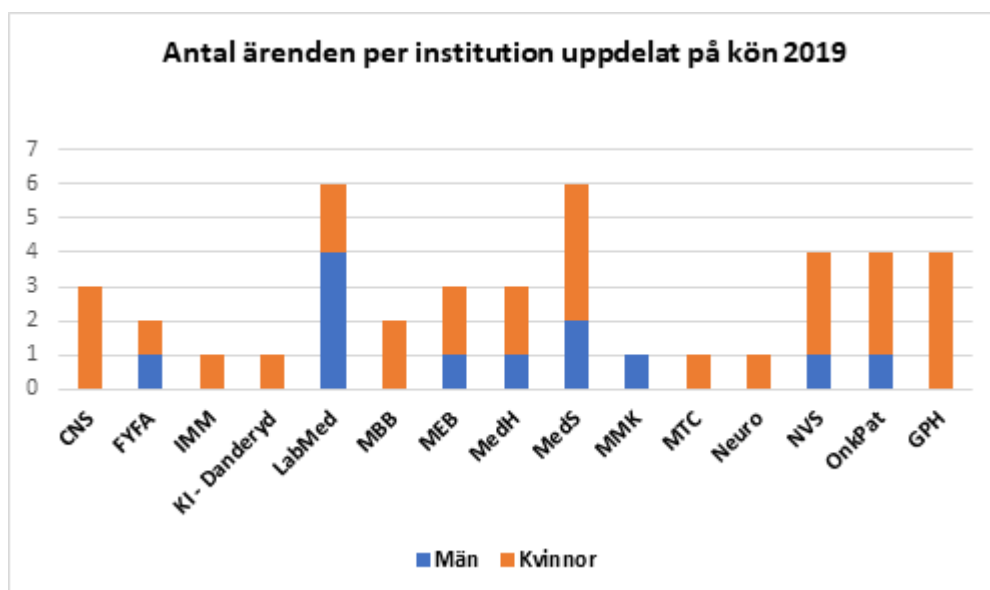

Diagram 1b - Antal ärenden per institution uppdelat på härkomst 2019

